

**Osvrt na članak gosp. Feliksa Valentića pod naslovom:
"Otpori velikosrpskom režimu"
objavljen u GODIŠNJAKU ogranaka Matice hrvatske iz godine 2007.**

Mladen Vidaković, profesor biologije i kemije

Proslov (Uvod)

S izvjesnim zakašnjenjem pročitah članak gosp. Feliksa Valentića, koji je pod naslovom: "Otpori velikosrpskom režimu", objavljen u ediciji GODIŠNJAK 2007., koji izdaje Ogranak Matice hrvatske N. Gradiška. Objektivno gledano, članak se temelji na sjećanjima ostarjelog političkog emigranta g. Milana Lukca koji je pred kraj života dao novinaru poznatog emigrantskog lista HRVATSKA REVIJA. Intervju je objavljen pod naslovom: "Zaboravljeni hrvatski mučenik". U njemu se prešućuju neke bitne činjenice o tadašnjim političkim prilikama između 2 svjetska rata, kao i specifične okolnosti ubojstva prvog gradonačelnika Nove Gradiške g. Andrije Berića. Neki dijelovi teksta puni su kontradikcija, dodavanja pa i izmišljanja s ciljem opravdavanja vlastite situacije pojedinih učesnika, uz loše sjećanje na ono što se dešavalo prije 55 godina.

Gosp. Valentić je mnoge dijelove Lukčevih sjećanja prihvatio "zdravo za gotovo" ne potrudivši se da pokuša prikupiti podatke i iz drugih izvora i provjeriti istinitost iskaza, a neke dijelove

Reakcija Mladena Vidakovića na članak Feliksa Valentića

Autor prof. Mladen Vidaković
04. listopada 2010.

Lukčevih opisa toga doba, potpuno je prešutio.

Vjerojatno s razlogom, jer mu uredništvo GODIŠNJAKA možda ne bi ni objavilo članak, jer ne vole ili ne žele zbog nepoznavanja materije – pravu istinu.

To se desilo i meni kada sam članovima uredništva GODIŠNJAKA g. Igoru Pahlini i g. Miroslavu Prpiću, ponudio da objave ovaj tekst. Nisu ga objavili, niti mi objasnili razloge neprihvatanja, ali su rukopis zadržali. Nadalje, pokušao sam preko predsjednika HSS-a u N. Gradiški dr. Zorana Jukića da HSS, kao stranka zatraži od uredništva objavljivanje ovog rukopisa jer je gradonačelnik Berić bio i predsjednik Kotarskog odbora HSS-a N. Gradiška i gorljivi pristaša politike Stjepana Radića, ali ni to nije uspjelo.

Krajnje je vrijeme da poslije gotovo 80 proteklih godina kažemo istinu o Andriji Beriću. Sve do svoje tragične smrti bio je i ostao vjeran idejama HRVATSKE SELJAČKE STRANKE i njenog vođe Stjepana Radića. Imao je veliku podršku seljaka našega kraja, kao i stanovništva iz širokog okoliša Kotara Nova Gradiška, ali i neprijatelje unutar stranke kojoj je pripadao. Od njih moram posebno spomenuti tajnika HSS-a Nove Gradiške ljekarnika Karla Dienesha. Njihove nesuglasice su počele već 1924/25. g. kada je Stjepan Radić neočekivano načinio veliki zaokret u svojoj politici; priznavši Vidovdanski ustav i centralističku vlast u Beogradu, a Berić ga je podržao i počeo provoditi u djelo nove odluke vođe HSS-a. Tada je Magistar pharm. I tajnik HSS-a Karlo Dienes proglasio da je Berić, kao nedovoljno obrazovan seljak, nesposoban da vodi HSS Kotara N. Gradiška, a raznim smicalicama pokušao ga je srušiti s položaja predsjednika Kotarskog odbora HSS-a.

Međutim već 1927. Radić uviđa svoju pogrešku i ponovno prelazi u protivnika centralističke vladavine Beograda i srpskih radikala, te se priklanja DEMOKRATSKOJ STRANCI Svetozara Pribičevića s kojom će se na kraju i udružiti u SELJAČKO-DEMOKRATSKU KOALICIJU (SDK) no to će dovesti do atentata u Narodnoj skupštini 20. lipnja 1928. g.

Nakon Radićeve smrti, A. Berić nastavlja misao i djelo svoga vođe i uzora, pogotovo kada se ukazala mogućnost da na sljedećim izborima dobije ne samo glasove članova svoje stranke (HSS-a), nego i glasove Pribičevićevih DEMOKRATA (SDK), kao i glasove s NEZAVISNE LISTE. To će se i ostvariti. Kandidirali su ga za načelnički položaj i bio je izabran, a 1930. postaje gradonačelnik, jer je N. Gradiška postala gradom.

Povelju o proglašenju gradom, Berić je lično donio iz Beograda. Bilo je to vrhunsko djelo tadašnje tiskarske umjetnosti s okvirom i pojedinim redovima slova, izvedenim tzv. pozlatom. Nestala je u kaosu propasti NDH.

Prilagođavajući se brzim političkim promjenama, koje su slijedile, Berić se mnogima zamjerio. Narodna poslovice kaže: "Nije se rodio, koji bi cijelom svijetu ugodio." Za neke je već Radićev

"SPORAZUM" s Kraljem Aleksandrom i srpskim RADIKALIMA bio čin za svaku osudu. I Radićevo paktiranje s Pribičevićevim DEMOKRATIMA proglašeno je nepoželjnim, naročito poslije Radićeve smrti. Nacionalni sukobi Hrvata i Srba postaju sve izraženiji. Angažira se oružništvo (žandari), koje je godinama popunjavano i s ljudima sumnjive prošlosti. Oni vrše zlostavljanja, batinanja i mučenja pojedinaca i grupa ljudi, što ponekad završava teškim tjelesnim ozljedama, pa i smrću. Načelniku Beriću stižu pritužbe, ali on nije dorastao ovako burnom vremenu u kome dominira parola : " Zavadi pa vladaj". Osim toga, kod Berića je prisutna i želja da se održi na vlasti; smatrajući da bi njegov pad doveo na vlast Srpsku RADIKALNU STRANKU i njenog povjerenika Gavru Lazića, a to bi bilo porazno za HRVATSKU SELJAČKU STRANKU. A da bi se održao na vlasti, morao je praviti kompromise i s negativnim predznakom, ostajući dosljedan Radićevoj politici.

Ovim OSVRTOM želim široj javnosti ukazati na događaje koji su nakon 8 decenija šutnje, nepoznati današnjim generacijama. A objektivnim čitateljima ostavljam na prosudbu; da li je prvi gradonačelnik Nove Gradiške zaista zaslužio da bude potpuno zaboravljen ili ipak zaslužuje da bar jedna ulica grada dobije njegovo ime.

Osvrt na članak "Otpori velikosrpskom režimu" (GODIŠNJAK OGRANKA MATICE HRVATSKE N. GRADIŠKA – 2007. GOD.)

U "GODIŠNJAKU" MATICE HRVATSKE – 2007., izašao je članak pod gornjim naslovom s potpisom našeg poznatog publiciste gosp. Feliksa Valentića. To je zapravo kraća reminiscencija (nejasno sjećanje) na članak gosp. Milana Lukca, objavljen u Hrvatskoj reviji, svezak 2. – lipanj 1985.

Čudi me da se gosp. Valentić upustio u skraćenu reprodukciju pripovijesti jednog starog i zaboravnog emigranta, koji se nakon prohujalih pet i pol decenija prisjeća burnog, kontradiktornog i vrlo složenog vremena u razdoblju od 1925 – 1931. god. prošlog stoljeća. Možda je trebao saslušati i neki drugi izvor informacija, poštujući onu izreku starih Latina: "Audiatur et altera pars" (Seneca), što prevedeno znači: "Neka se čuje i druga strana".

Poznao sam gosp. Lukca, novogradiškog trgovca mješovitom robom i delikatesama. Moji roditelji su bili njegove stalne mušterije a majka me je jednom tjedno slala k njemu u trgovinu sa spiskom kućanskih potrepština i živežnih namirnica koje sam trebao donijeti. Plaćanje gotovinom bilo je uobičajeno tek početkom idućeg mjeseca. Bio je osoba sa manirama (stilom poslovanja), izrazito gostoljubiv, ugladen, uvijek nasmiješen, djelovao je optimistično i kod onih koji mu nisu na vrijeme plaćali odnesenu robu. Trgovina mu se nalazila u prizemnim lokalima zgrade gostioničara Ilije Peića, (danas je to zgrada Centra za socijalnu skrb, na početku ulice Karla Dienneša).

Učlanio se u Hrvatski sokol i tu je došao u dodir s politikom, koja ga je počela jako zanimati, pogotovo kada je upoznao dr. Milovana Žanića, odvjetnika, političara i istaknutog pravaša, te

Reakcija Mladena Vidakovića na članak Feliksa Valentića

Autor prof. Mladen Vidaković
04. listopada 2010.

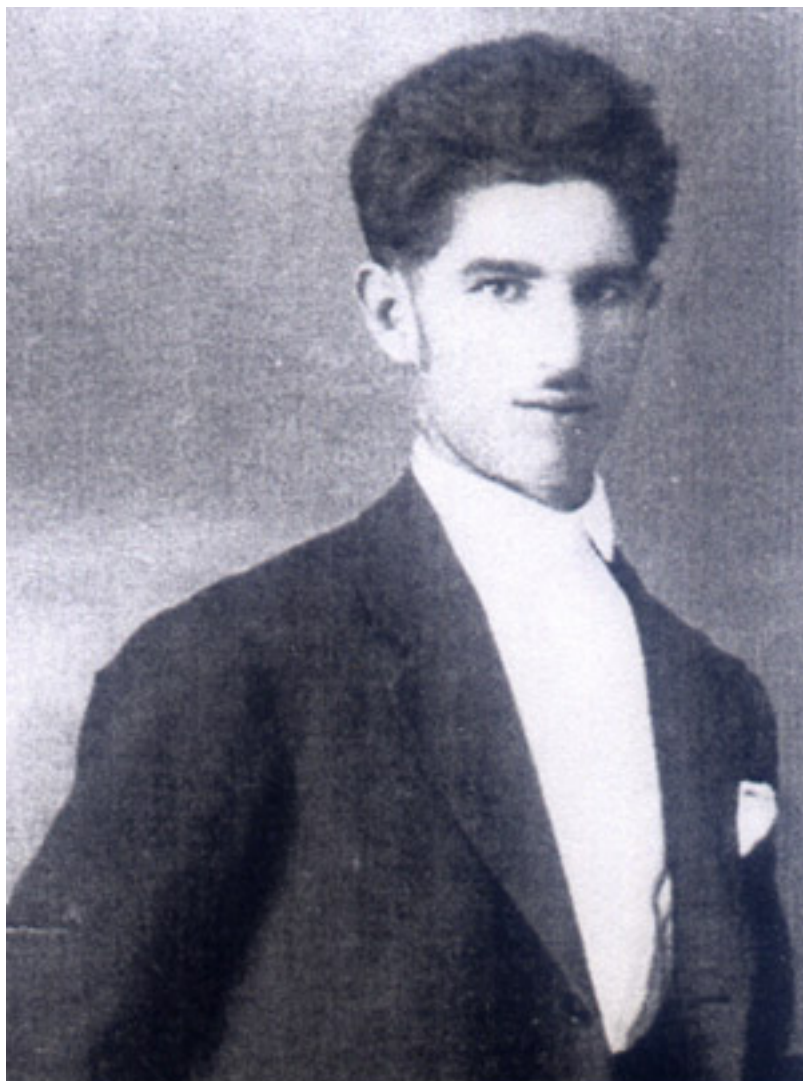
---

vlasnika i urednika tjednika "GRANIČAR", čije mišljenje je bilo najmjerodavnije za hrvatski orijentirano stanovništvo. Žanić ga je i uvukao u opasne sfere politike onog vremena s pozitivnim, ali i negativnim predznakom.

Imao je obitelj, pa je mnogo riskirao upuštajući se u Žanićeve obračune s velikosrpskom politikom u Novoj Gradiški i okolnim selima. U te obračune ubraja se niz tajnih sastanaka, tiskanje letaka vezanih uz kritiku vlastodržaca i izbore, kao i pokušaj organiziranja atentata na narodnog zastupnika Karla Kovačevića i gradonačelnika Andriju Berića, pa čak i Kralja Aleksandra. Lično se nije želio eksponirati pa je sve završavalo samo na sugestiji bez dokaza. Držao je vatrene govore, koje je kasnije uz izvjesne korekcije tiskao u svome tjedniku "Graničar" tražeći građanske slobode i prava; slanjem brzojava kralju. Državni sud za zaštitu države u Beogradu, osudio ga je na 6 mjeseci zatvora. Jasno; poslije uvođenja "Šestojanuarske diktature", Graničar je ukinut, kao i Javno bilježništvo, koje je vodio dr. Žanić. Krajem 1936. odlazi iz Nove Gradiške u Zagreb. Za NDH postaje ministar i bavi se zakonodavstvom. 1945. bježi u Austriju i Italiju, a umire u izbjegličkom logoru FERMO.

ANDRIJA BERIĆ
PRVI GRADONAČELNIK NOVE GRADIŠKE
1886 - 1931.

ADAM PETRANOVIĆ
1.III.1910. - 20.XII.1931.

Reakcija Mladena Vidakovića na članak Feliksa Valentića

Autor prof. Mladen Vidaković
04. listopada 2010.

SELJAK-MUČENIK ICO ROSIĆ

~~Članak Feliksa Valentića iz časopisa 'Slobodna misao' iz 1941. godine, koji se odnosi na Ico Rosića, seljaka-mučenika. Članak je objavljen u izdanju iz listopada 1941. godine.~~